

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 30. března 2021 ve věci č. 82087/17 – D. C. proti Belgii

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že duševní stav stěžovatele byl vnitrostátními soudy spolehlivě zjištěn, byť psychiatr svůj posudek zpracoval, aniž by stěžovatele osobně vyšetřil, a soudy nevyhověly návrhu stěžovatele na předvolání některých svědků a znalců. Rozhodnutí vnitrostátních soudů o uložení ústavního ochranného léčení proto neporušilo čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Šesti hlasy proti jednomu Soud dále rozhodl, že nedošlo ani k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy, ačkoli jednání odvolacího soudu proběhlo neveřejně navzdory žádosti stěžovatele o veřejné projednání.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl v srpnu 2015 zadržen policií krátce poté, co nožem napadl jinou osobu. Před umístěním do cely lékař shledal, že stěžovatel vykazuje známky duševní poruchy. V následujících dnech proto stěžovatel podstoupil několik lékařských vyšetření. Den po zadržení byl stěžovatel obviněn z pokusu vraždy a vzat do vazby. O několik dní později soudce rozhodl, že stěžovatel bude za účelem zjištění svého duševního stavu umístěn na psychiatrické oddělení věznice. Během pobytu na oddělení stěžovatel opakovaně odmítl vyšetření psychiatrem a svolil pouze k rozhovoru s psychologem. Ten dospěl k závěru, že stěžovatel trpí paranoidní schizofrenií, která ovlivnila jeho jednání v době spáchání skutku a nadále ho činí nebezpečným. Dodal, že zkoumání zdravotního stavu stěžovatele by mělo být doplněno vyšetřením psychiatra. K němu ovšem stěžovatel nedal souhlas.

V červnu 2016 soud prvního stupně rozhodl o uložení ústavního ochranného léčení stěžovatele na dobu neurčitou. Dospěl k závěru, že stěžovatel z důvodu duševní nemoci není trestně odpovědný, a jelikož jeho duševní onemocnění trvá, jeho pobyt na svobodě by byl nebezpečný pro něj i pro okolí. Opřel se přitom zejména o zprávu psychologa a výpověď matky stěžovatele. Závěry z nich plynoucí dle soudu nezpochybňuje ani zpráva psychiatra Dm. z května 2016, kterou předložil stěžovatel a dle níž se jeho zdraví zlepšilo. Tato zpráva dle soudu není přesvědčivá. Navíc vyvolává pochybnosti o nepřičetnosti stěžovatele v době spáchání skutku, a stěžovatel by tak na jejím základě měl být spíše považován za trestně odpovědného a shledán vinným.

Stěžovatel se proti rozhodnutí odvolal. Odvolací soud k objasnění duševního stavu stěžovatele určil psychiatra De. Stěžovatel nicméně opět odmítl absolvovat psychiatrické vyšetření. Doktor De. proto svou zprávu sestavil na základě zprávy psychologa a spisového materiálu. V návaznosti na jednání před odvolacím soudem, které bylo neveřejné, psychiatr zprávu doplnil a v únoru 2017 předložil soudu. Dospěl v ní k závěru, že ať již stěžovatel trpí schizofrenií či má jen křehkou osobnost, riziko, které může představovat pro společnost, může přetrvávat. Odvolací soud následně potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně. Své rozhodnutí opřel o zprávu psychiatra De., zprávu psychologa, výpovědi svědků a výpovědi a chování stěžovatele v průběhu řízení. Návrhy stěžovatele na výsledky psychiatra a dalších osob považoval za nadbytečné. Dospěl k závěru, že skutek, který je stěžovateli kladen za vinu, byl prokázán, avšak stěžovatel jej spáchal pod vlivem duševní poruchy. Ta přetrvává i nadále, je tedy riziko, že by stěžovatel v budoucnu mohl spáchat obdobné skutky, a je proto namístě potvrdit uložení ústavní ochranné léčby.

V květnu 2017 rozhodnutí potvrdil kasační soud, když shledal, že závěry odvolacího soudu i řízení před ním odpovídalo právním předpisům.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel v prvé řadě namítal, že vnitrostátní soudy nezjistily spolehlivě jeho aktuální zdravotní stav, jelikož se opřely o zprávu psychiatra, který ho osobně nevyšetřil, a o zprávu psychologa, která byla již 18 měsíců stará. Nadto nevyslechly svědky a znalce, které navrhoval. Jejich rozhodnutím o uložení ústavního ochranného léčení proto údajně došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

Soud úvodem konstatoval, že rozhodnutí vnitrostátních soudů o uložení ochranného léčení byla v souladu s vnitrostátními předpisy. Ty nestanoví povinnost psychiatra osobně dotyčného vyšetřit. Sice tak stanoví kodex lékařské etiky, ten však není právně závazný. Porušení vnitrostátních předpisů ostatně neshledal ani kasační soud.

Dále Soud připomněl, že čl. 5 odst. 1 Úmluvy jako pravidlo vyžaduje, aby lékař, který posuzuje duševní zdraví osoby za účelem rozhodnutí o její hospitalizaci, ji osobně shlédl a vyšetřil (*Verbanov proti Bulharsku*, č. 31365/96, rozsudek ze dne 5. října 2000, § 47). Pakliže to však není možné, zejména v případě, že s tím dotyčný nesouhlasí, Soud v minulosti akceptoval, aby byly lékařské závěry učiněny jen na základě informací obsažených ve spise (*Constancia proti Nizozemsku*, č. 73560/12, rozhodnutí ze dne 3. března 2015, § 26).

V projednávané věci stěžovatel nepopíral, že v okamžiku skutku trpěl duševní poruchou. Odmítal se nicméně následně podrobit lékařskému vyšetření. Znalec tedy neměl jinou možnost než svou zprávu sestavit na základě informací obsažených ve spise. Odvolací soud zohlednil nejen tuto zprávu, ale i řadu dalších důkazů. Zpráva psychologa byla v době jeho rozhodnutí již 18 měsíců stará, a nemohla tedy podle Soudu doložit aktuální zdravotní stav stěžovatele. Odvolací soud se však opřel i o jiné podklady. Důvody, proč upřednostnil zprávu psychiatra De., který stěžovatele osobně neviděl, před zprávou psychiatra Dm., kterého si obstaral stěžovatel, odvolací soud dostatečně vyložil. Je sice pravda, že z některých dokumentů obsažených ve spise mohlo vyplývat, že se stěžovatelův zdravotní stav v době rozhodnutí odvolacího soudu mohl zlepšit. Stěžovatel však sám tím, že odmítl podstoupit vyšetření psychiatrem a odmítl dát souhlas s přístupem k záznamům o svém zdravotním stavu, které vedla věznice, v níž byl umístěn, znemožnil, aby byl jeho aktuální zdravotní stav čerstvě ověřen. Za těchto okolností dle Soudu ob stojí i závěry odvolacího soudu ohledně nepředvolání znalce a svědků, které navrhoval stěžovatel.

Soud proto shledal, že k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 4 ÚMLUVY

Stěžovatel dále namítal, že tím, že soud druhého stupně nekonal veřejné zasedání, ač o něj žádal, došlo k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy.

Soud připomněl, že čl. 5 odst. 4 jako obecné pravidlo nevyžaduje, aby se v řízení o zbavení svobody konalo veřejné jednání (*Reinprecht proti Rakousku*, č. 67175/01, rozsudek ze dne 15. listopadu 2005, § 41). V projednávané věci soudy řešily, zda se stal skutek, z něhož byl stěžovatel obžalován, a zda jsou dány důvody pro jeho odsouzení, pro zproštění obžaloby či pro uložení ochranného léčení. Tyto otázky byly podle Soudu důležité a citlivé, jelikož zahrnovaly posouzení zdravotního stavu stěžovatele v době činu i v době rozhodnutí soudu, přičemž ochranné léčení je dle vnitrostátního práva žalovaného státu ukládáno na dobu neurčitou. Dle Soudu je však též třeba zohlednit zvláštní povahu řízení o ochranném léčení. Nadto, veřejné jednání proběhlo před soudem prvního stupně. Dle Soudu nebyly dány „zvláštní okolnosti“ ve smyslu rozsudku *Reinprecht* (cit. výše, § 41), které by vyžadovaly, aby se veřejné jednání konalo i před odvolacím soudem.

K porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy proto nedošlo.

III. Oddělené stanovisko

Soudkyně Seibert-Fohr dospěla k závěru, že vnitrostátní soudy ani vláda nepředložily dostatečné důvody, pro něž v projednávané věci nebylo vyslechnutí znalců a svědků na veřejném zasedání potřebné. Prostý odkaz na ustanovení zákona, které veřejné projednání v těchto případech nestanoví, dle jejího názoru nepostačuje. Došlo tedy k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy.